

Specialieji ugdymo(si) poreikiai. Ką tai reiškia?

Mokykla – didelė bendruomenė, kurioje susitinka, bendrauja ir bendradarbiauja mokiniai, mokytojai, mokiniai ir kiti jos nariai. Žinoma, kad didžiausią mokyklos bendruomenės dalį sudaro mokiniai. Jie visi skirtingi. Skiriasi ne tik jų amžius, išvaizda, pomėgiai, bet ir mokymosi gebėjimai. Jei vieni mokiniai mokosi puikiai, kitiems gali prireikti šiek tiek pagalbos, o dar kitiems tos pagalbos suteikti reikia kur kas daugiau.

Tam kad aprėpti tokią mokinių ugdymosi įvairovę Lietuvos švietimo sistemoje yra keturi ugdymo(si) programos tipai: Bendroji ugdymo programa, pritaikyta ir individualizuota Bendrosios ugdymo programos bei socialinių įgūdžių programa. Pagal Bendrąją ugdymo(si) programą mokosi visi mokiniai, kuriems nenustatyti specialieji poreikiai. Jose yra nurodytas patenkinamas (atitinka pažymius 5-6), pagrindinis (atitinka 7-8) ir aukštesnysis (atitinka 9-10) pasiekimų lygiai.

Kuomet mokinsys patiria sunkumų mokantis ir jo pasiekimai yra žemesni už Bendrųjų ugdymo(si) programų nustatytą patenkinamąjį lygį, t. y. žemesnį už ketvirtą, mokytojai gali siūlyti mokiniui skirti specialųjį ugdymą.

Ką tai reiškia? Specialieji ugdymo(si) poreikiai nustatomi tada, kai mokiniui reikalinga pagalba ugdantis, mokantis. Tai gali būti ir sunkumus patiriantys mokiniai, ir labai gabūs mokiniai. Specialiųjų ugdymo(si) poreikių nustatymą reikia suprasti kaip **pagalbą vaikui** – sėkmingai mokytis, tobulėti, bręsti, skatinti mokymosi motyvaciją. Reikia atkreipti dėmesį, kad pritaikymo esmė ne medicininis sutrikimo apibūdinimas ir diagnozės įvardinimas, o patiriami mokymosi sunkumai mokykloje ir jų įveikimas. Iš patirties galima teigti, kad mokymosi sunkumų priežastys gali būti įvairios: mokinsys prasčiau skaito arba neskaito, rašydamas daro labai daug klaidų, sunkiai įsisavina naują medžiagą ir nemoka pritaikyti jau išminktų taisyklių, neatlieka visų užduočių arba padaro jose labai daug klaidų, negeba sutelkti dėmesio ir pan. Pritaikyta programa reiškia, kad mokytojai pagal pateiktas Švietimo pagalbos tarnybos išvadas parenka mokiniui jam tinkančius ugdymo būdus, sumažina užduočių kiekį, grupuoja ir atitinkamai vertina padarytas klaidas. Taip pat yra vertinami konkretūs mokinio pasiekimai. Pritaikyti galima vieną, keletą arba visus mokomuosius dalykus. Tai priklauso nuo mokinio patiriamų mokymosi sunkumų.

Pritaikytų programų pagrindas – supaprastinta ir palengvinta **tos pačios klasės dalyko programa**, atitinkanti išsilavinimo standartus. **Pritaikomos programos tikslas** – siekti mokinio patenkinamo pasiekimų lygio (5-6 balų įvertinimo). Mokymosi turinys teminiu požiūriu toks pats (kad mokinsys „neiškristų“ iš klasės konteksto), skiriasi tik nagrinėjamų temų gilumas, užduotys pateikiamos dalimis, jos šiek tiek supaprastinamos, mažinamas atliekamų užduočių kiekis ir pan. Mokiniai, besimokantys pagal pritaikytą ugdymo programą, 10 klasėje laiko pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimą ir 12 klasėje brandos egzaminus. **Jie gauna tokius pačius, niekaip kitaip nepažymėtus atestatus.**

Individualizuota programa skiriama mokiniui, kuriam nustatytas intelekto sutrikimas, taip pat mokiniams, turintiems kompleksinių negalių, kai intelekto sutrikimas yra negalių derinio dalis.

Individualizuotų programų tikslas – paprastinti, konkretinti, siaurinti Bendrųjų programų turinį, daugiau laiko skiriant svarbiausių gebėjimų ugdymui, atsižvelgiant į praktinį žinių pritaikymą gyvenime, daugiau laiko skiriant kartinimui. Mokinsys išklauso 10 klasių kursą ir gauna pažymėjimą, su kuriuo gali stoti į profesines mokyklas. Visa informacija, kokios yra ugdymosi programos mokiniams, gavusiems pagrindinio ugdymo pažymėjimus, yra pateikiama profesinio ugdymo mokyklose ir jų internetinėse svetainėse, žurnale „Kur stoti?“, tinklalapyje lamabpo.lt.

Socialinių įgūdžių programa – mokinio pasiekimai neatitinka siejamu su amžiumi ir ugdymo metų tarpsniui būdingų mokinių pasiekimų. Šios programos **tikslas:** mokinio socialinių, orientacinių gebėjimų bei savarankiško gyvenimo įgūdžių lavinimas. Pagal šią programą mokiniai lavinami specialiuose centruose.

Tėvai, kai siūloma vaikui pritaikyti Bendrojo ugdymo programą, dažnai klausia, ką suteikia programų pritaikymas? Specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas ir tinkamos ugdymo(si) programos parinkimas suteikia įvairiapusišką pagalbą mokiniui, neakcentuojant problemos. Tai leidžia įvardinti ir „pasverti“ specialistų (logopedų, specialiųjų pedagogų, psichologų, socialinių pedagogų, mokytojų padėjėjų) poreikį mokykloje. Nustačius specialiuosius ugdymo(si) poreikius, švietimo pagalbos tarnyba pateikia konkrečiai pagal vaiko poreikį suformuluotas išvadas ir rekomendacijas. Remiantis šiomis rekomendacijomis mokytojai koreguoja ugdymo programos turinį, suformuluoja užduotis, vertina atliktus darbus.

Taip pat yra numatytas egzaminų vykdymo ir vertinimo pritaikymas. Atsižvelgiant į Švietimo pagalbos tarnybos nustatytus specialiuosius ugdymosi poreikius ir rekomendacijas, egzamino metu gali būti pratęsiamas užduočių atlikimo laikas, klaidomis nelaikomos nurodytos rašybos klaidos. Pateiktos užduotys mokiniui gali būti perskaitomos mokytojo (jei mokiniui nustatyta disleksija arba aleksija, t.y. skaitymo sutrikimai). Nuo šių metų egzaminu metu abiturientas gali naudotis Švietimo pagalbos tarnybos išvadose nurodytomis pagalbinėmis priemonėmis (formulių rinkiniais, sprendimo pavyzdžiais, sąvokų žodynėliais, taisyklių atmintinėmis ir pan.) Išlaikęs egzaminus, mokinys gauna tokį patį atestatą, kaip ir mokinys, kuris neturėjo Bendrųjų ugdymo(si) programų pritaikymo.

Tėvai rūpimais klausimais visada gali kreiptis į klasės auklėtojus, mokyklos pagalbos specialistus – specialųjį pedagogą, logopedą; mokyklos administraciją bei Švietimo pagalbos tarnybą, kurioje dirba ir tėvus konsultuoja psichologas, specialusis pedagogas ir logopedas. Į šią tarnybą tėvai gali kreiptis savarankiškai.

Parengė
Specialioji pedagogė, logopedė
Veronika Gibler